รายงานการเดินทางไปปฏิบัติราชการต่างประเทศ
ณ เครือรัฐออสเตรเลีย

ระหว่างวันที่ ๒๐ มกราคม – ๒ มีนาคม ๒๕๖๗

โดย

นายนภัทร ภิรมย์รักษ์

กองโบราณคดีใต้น้ำ

รายงานการเดินทางไปราชการ ณ เครือรัฐออสเตรเลีย

๑. **ชื่อโครงการ** การจัดการมรดกวัฒนธรรมใต้น้ำ (Maritime Cultural Heritage: Protection, Conservation, Tourism, and Management)

๒. **วัตถุประสงค์** เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติ ด้านการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมใต้น้ำในทุกๆมิติ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การปกป้องคุ้มครอง การอนุรักษ์ และการพัฒนาเพื่อรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓. **กำหนดการ** ๒๐ มกราคม – ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

๔. **สถานที่** มหาวิทยาลัยฟลินเดอร์ส เมืองอเดเลด รัฐเซาท์ออสเตรเลีย (Flinders University, Adelaide, South Australia)

๕. **หน่วยงานผู้จัด** ภาควิชาโบราณคดีทางทะเล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟลินเดอร์ส (Maritime Archaeology, Humanities, Flinders University)

๖. **หน่วยงานสนับสนุน** Australian Award Fellowships

๗. **กิจกรรม**

<u>กิจกรรมการบรรยายภาคทฤษฎี (สัปดาห์แรก)</u>

- การฟังบรรยายเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมใต้น้ำของประเทศออสเตรเลีย อาทิเช่น The Maritime Archaeology Act ๑๙๗๓ และ The historic Shipwreck Act ๑๙๗๖

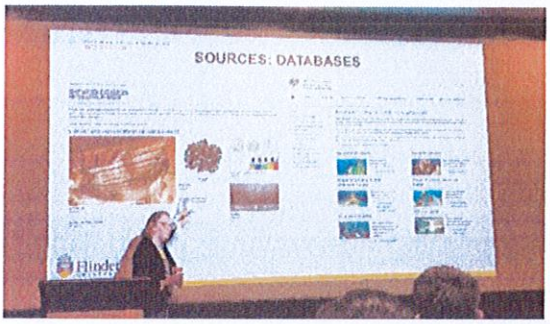

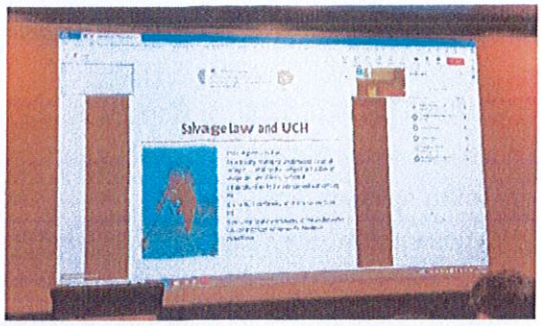

- การฟังบรรยายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงไฟฟ้าหลังงานลม ซึ่งใช้กังหันลมเป็นตัวรับพลังงาน โดยในประเทศออสเตรเลียมีทั้งกังหันลมบนบก และกังหันลมในทะเล ซึ่งก่อนที่จะมีการก่อสร้างโครงสร้างใดๆในทะเลนั้น ต้องมีการสำรวจและศึกษาผลกระทบต่อแหล่งมรดกวัฒนธรรมใต้น้ำอย่างถี่ถ้วน

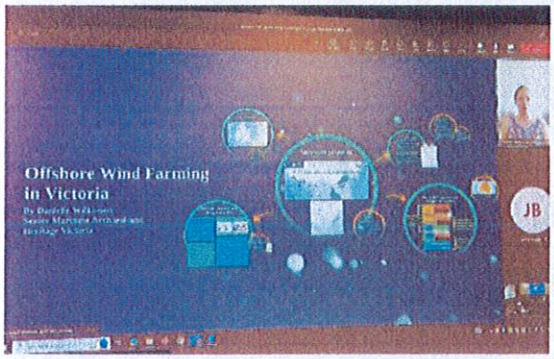

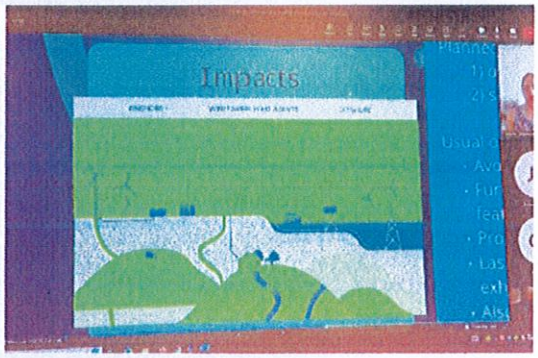

- การฟังบรรยายเกี่ยวกับการจัดการด้านมรดกวัฒนธรรมและการเจรจาทางการทูตด้านมรดกวัฒนธรรม (Heritage Diplomacy)

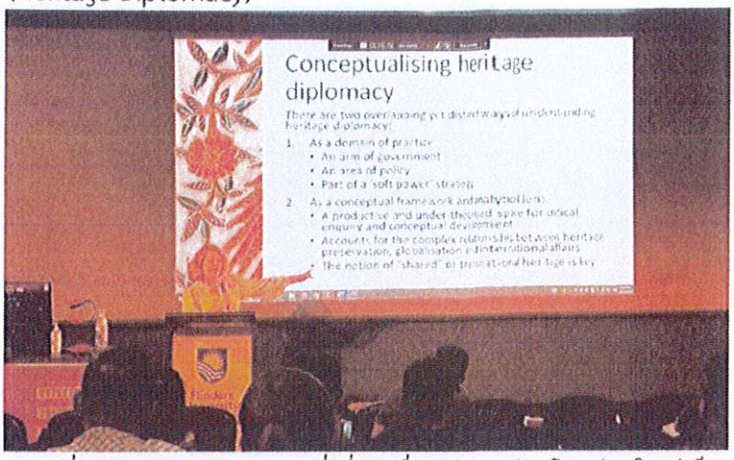

- การฟังบรรยายเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับกองทัพ โดยส่วนใหญ่เป็นเรือรบสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ และ ๒ ซึ่งมีบันทึกทางประวัติศาสตร์ หรือบันทึกเกี่ยวกับภารกิจของเรือลำนั้น โดยเนื้อหาในวิชานี้เป็นกรณีตัวอย่างการจัดการซากเรือรบอาจเป็นเรือรบสัญชาติใดก็ได้ที่ประเทศต้นกำเนิดมีสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของ ดังนั้นการจัดการใดๆจำเป็นต้องมีการเจรจาความร่วมมือทั้งสองฝ่าย
- การฟังบรรยายการจัดการด้านมรดกวัฒนธรรมใต้น้ำบรรดาประเทศสมาชิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

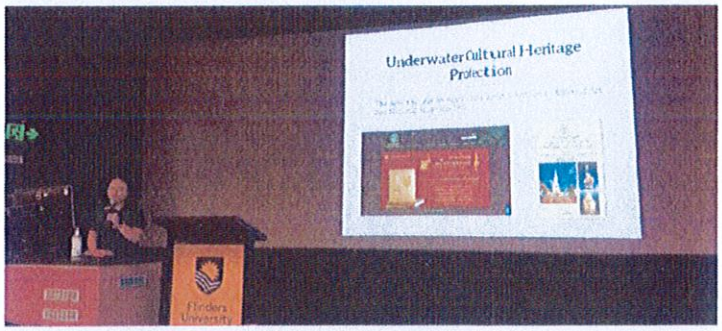

- การฟังบรรยายเกี่ยวกับการจัดการมรดกวัฒนธรรมในประเทศอินโดนิเซีย

- การฟังบรรยายเกี่ยวกับการลักลอบงมโบราณวัตถุและแนวทางแก้ไข

<u>กิจกรรมทัศนศึกษา</u>

- ล่องเรือชมแหล่งมรดกวัฒนธรรมบริเวณท่าเรือเมืองอเดเลด (Port Adelaide ship's graveyard) ซึ่งเป็นสุสานเรือที่ถูกปลดระวางหรือถูกทิ้งอย่างตั้งใจ

กิจกรรมบรรยายภาคทฤษฎี (สัปดาห์ที่สอง)

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีที่ถูกพบใต้น้ำ (Submerged Cultural Landscape Course) วิชานี้มีเนื้อหาครอบคลุมหลายช่วงเวลา สามารถย้อนไปถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในช่วงยุคน้ำแข็งครั้งสุดท้าย ซึ่งในบางพื้นที่ของโลกระดับน้ำทะเลลดต่ำกว่าปัจจุบันกว่า ๑๒๐ เมตร ในช่วงเวลานี้อาจมีชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่ซึ่งปัจจุบันจมอยู่ในทะเล แหล่งโบราณคดีที่มีชื่อเสียง เช่น แหล่งโบราณคดีแอทลิต แยม (Atlit Yam) ประเทศอิสราเอล

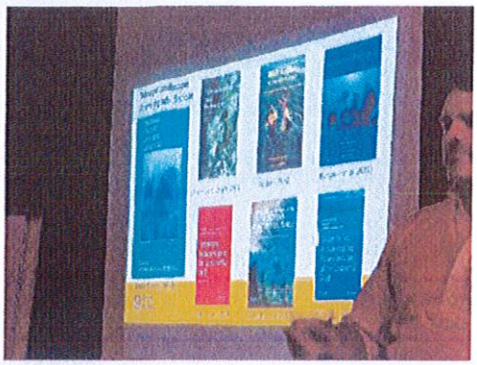

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสามมิติกับงานโบราณคดี และการประยุกต์ใช้เครื่องมือสำรวจทางอุทกศาสตร์ในงานโบราณคดีใต้น้ำ

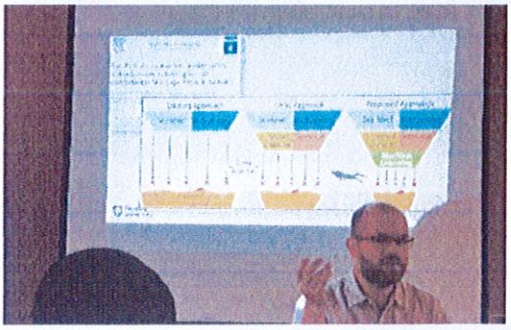
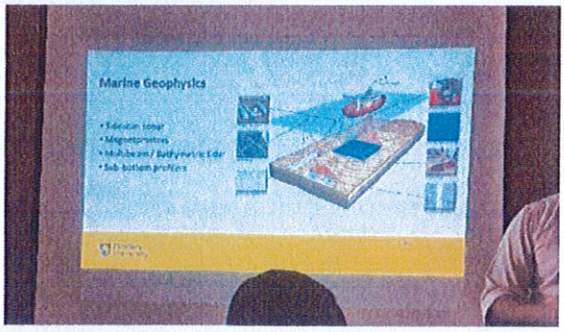

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้โปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์กับงานโบราณคดีทางทะเล โดยให้ทดลองใช้โปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ QGIS ในการใส่ข้อมูลระดับการเปลี่ยนแปลงของแนวชายหาดในประเทศของตนเอง

กิจกรรมภาคปฏิบัติ (สัปดาห์ที่สอง)

- อบรมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

กิจกรรมออกภาคสนาม ณ Mount Dutton Bay, Woolshed (สัปดาห์ที่สามและสี่)

- เรียนรู้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ากับการสำรวจและเก็บข้อมูลทางโบราณคดี
- อบรมการดำน้ำหลักสูตร (Professional Scientific Diver)

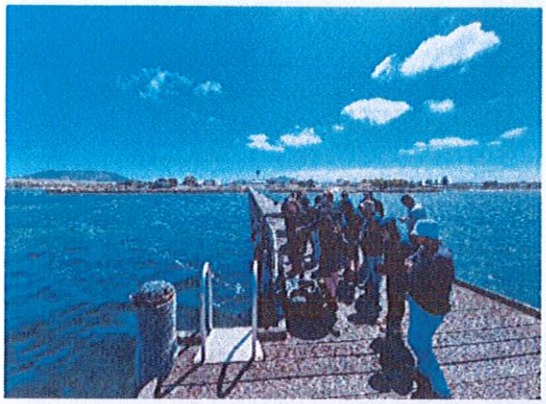
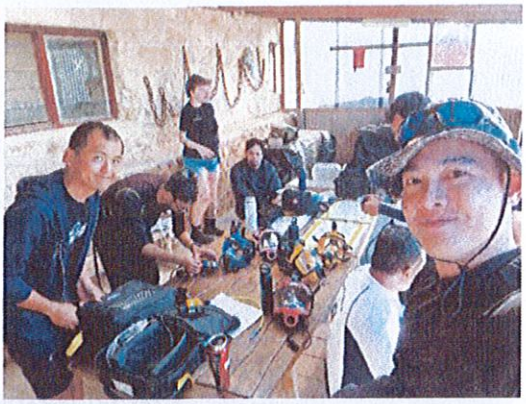
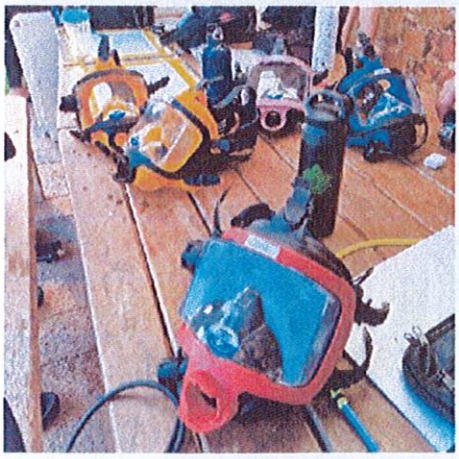
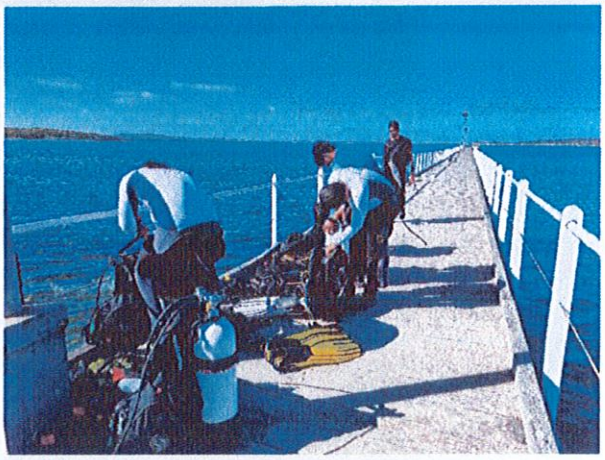
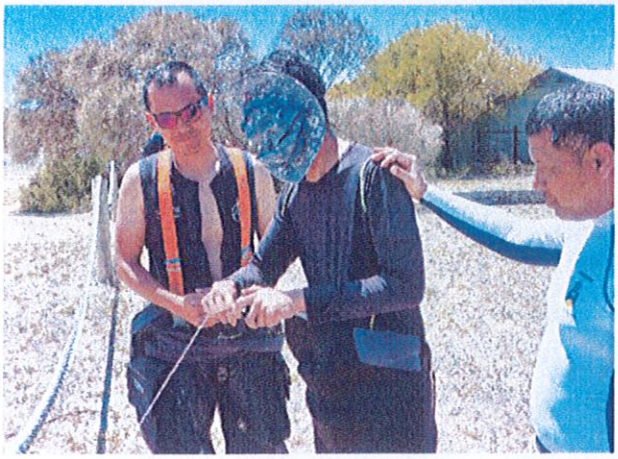
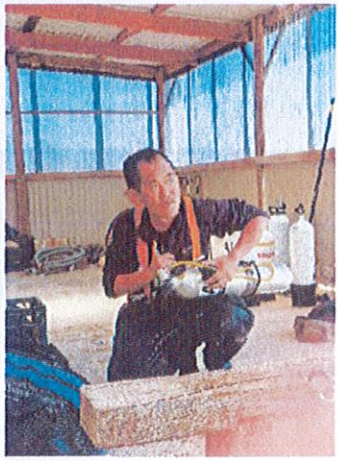

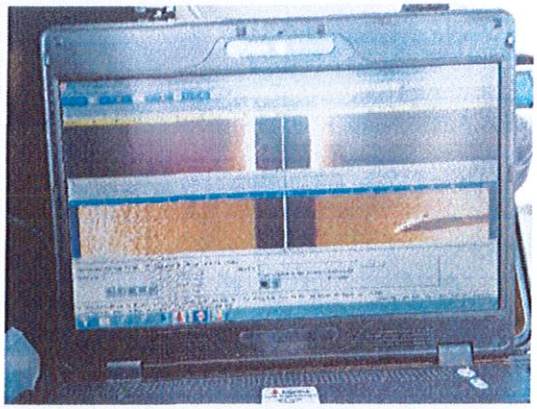

กิจกรรมภาคทฤษฎี (สัปดาห์ที่ห้า)

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรมเพื่อการพาณิชย์และการท่องเที่ยว

กิจกรรมภาคปฏิบัติ

- ทัศนศึกษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมท่าเรือวิลลังกา (Port Willunga)

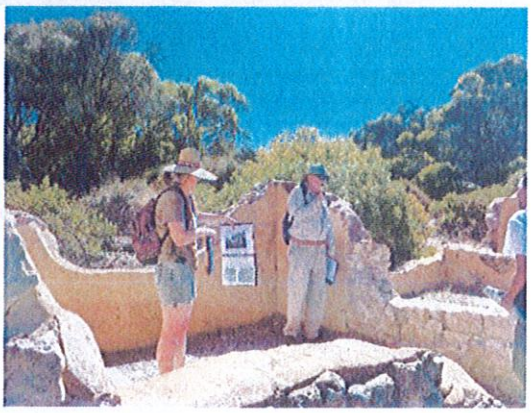

- เยี่ยมชมห้องปรับความดัน (Hyperbaric Chamber) โรงพยาบาลอเดเลด

<u>กิจกรรมภาคทฤษฎี (สัปดาห์ที่หก)</u>

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับหลักการอนุรักษ์โบราณวัตถุจากใต้น้ำ

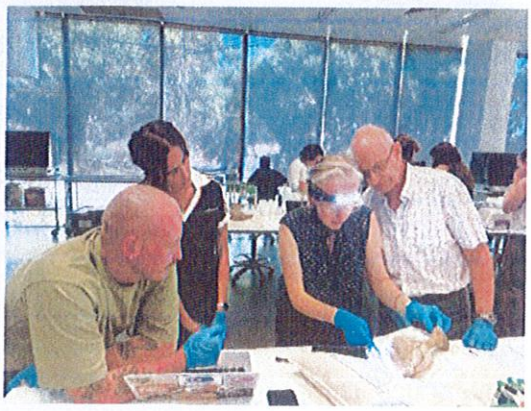

- ฟังบรรยายเกี่ยวกับการจัดการโบราณวัตถุที่ไม่ทราบแหล่งที่มา (ทั้งหมดได้มาจากการบริจาคโดยนักสะสม) โดยโบราณวัตถุเหล่านี้ถูกลักลอบซื้อ-ขายอย่างผิดกฎหมาย ในประเทศอินโดนีเซีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ต่อมาจึงนำมาบริจาคให้ทางมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ภาควิชาโบราณคดีจึงจำเป็นต้องมีการจัดการรวมไปถึงวิเคราะห์แหล่งที่มาของโบราณวัตถุเหล่านี้

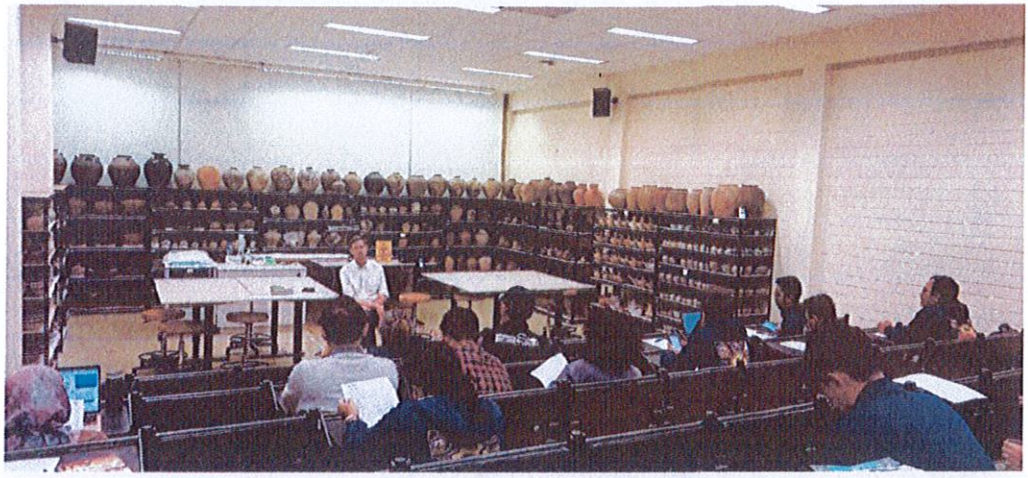

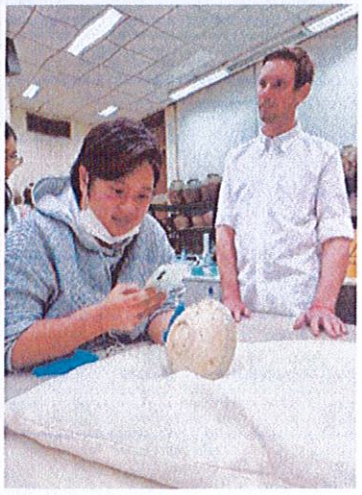

๘. **คณะผู้แทนจากไทย**

๑) นางสาวพรนัชชา สังข์ประสิทธิ์	นักโบราณคดีชำนาญการ กลุ่มวิชาการโบราณคดีใต้น้ำ กองโบราณคดีใต้น้ำ
๒) นายณภัทร ภิรมย์รักษ์	ผู้ช่วยนักโบราณคดี กลุ่มวิชาการโบราณคดีใต้น้ำ กองโบราณคดีใต้น้ำ

๙. **สรุปสาระของกิจกรรม**

โครงการอบรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมใต้น้ำ ที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยฟลินเดอร์ส ภายในระยะเวลาหกอาทิตย์ ถือเป็นโครงการที่มีเนื้อหาทางวิชาการที่เข้มข้นเป็นอย่างมาก โดยเนื้อหาสาระที่นำมาถ่ายทอดต่อผู้เข้ารับการอบรม ถือเป็นองค์ความรู้ที่แปลกใหม่ อาทิเช่น รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับมรดก

ทางวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่จมอยู่ใต้น้ำ โดยที่มีการศึกษาวิจัยอย่างเข้มข้นในยุโรปเหนือ และประเทศอิศราเอล โดยภายหลังจากการเรียนนั้นได้เปิดโลกทัศน์สำหรับผู้เข้าร่วมอบรมที่ส่วนใหญ่ล้วนมาจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาก ซึ่งไม่เคยมีการศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีประเภทนี้ ทำให้กระผมมีความสงสัยใคร่รู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของแนวชายฝั่งในประเทศไทยเมื่อครั้งอดีต ที่อาจส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และปัจจุบันอาจจมอยู่ใต้ทะเลในน่านน้ำของประเทศไทยก็เป็นได้ นอกจากนี้รายวิชาอื่นที่เน้นด้านจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งโบราณคดีหรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีประโยชน์อย่างมาก ในด้านของการวางแผนและการคาดการณ์ช่วงอายุหรือความสนใจของผู้เข้าชม ให้สามารถนำมาปรับใช้กับเนื้อหาการจัดแสดงอย่างเหมาะสม

ในส่วนของการออกภาคสนามมีจุดมุ่งหมายหลักคือการได้ทดลองลงปฏิบัติจริงกับแหล่งโบราณคดีใต้น้ำ ทั้งด้านการเก็บข้อมูลทางโบราณคดีผ่านการรังวัด การวาดภาพ และการถ่ายรูปเพื่อนำไปประมวลผลเป็นภาพสามมิติ ไม่เพียงเท่านี้ มหาวิทยาลัยฟลินเดอร์สยังได้สร้างหลักสูตรการดำน้ำเพื่อการศึกษาวิจัย (Professional Scientific Diving) โดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างหลักสูตรการดำน้ำที่มีมาตรฐานเฉพาะสำหรับการศึกษาวิจัยใต้น้ำ ซึ่งในหลักการปฏิบัติแล้วมีความซับซ้อน และอาศัยความคุ้นชินกับอุปกรณ์การทำงานใต้น้ำมากกว่าหลักสูตรการดำน้ำสันทนาการ (Recreational Diving) ทั่วไป แต่ไม่ถึงขั้นของการดำน้ำเชิงพาณิชย์ (Commercial Diving) ซึ่งเป็นการดำน้ำโดยการจ่ายอากาศจากผิวน้ำเท่านั้น (Surface Supply Diving) ซึ่งใช้งบประมาณสูงและจำเป็นต้องเข้าอบรมที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงตามไปด้วย

๑๐. ข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรม

โครงการดังกล่าวนี้เป็นโครงการที่มีประโยชน์อย่างมาก ในการต่อยอดองค์ความรู้ด้านมรดกวัฒนธรรมใต้น้ำให้กับผู้ที่ทำงานด้านนี้โดยตรง โดยรายวิชาต่างๆที่ได้เรียนรู้ถือเป็นสิ่งที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดและประยุกต์ใช้ไม่ใช่เพียงแต่งานโบราณคดีใต้น้ำ แต่งานโบราณคดีชายฝั่งและบนบกก็สามารถปรับใช้ได้เช่นกัน

.....

นายณภัทร ภิรมย์รักษ์ (ผู้ช่วยนักโบราณคดี)

ผู้สรุปการเดินทางไปราชการ